С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Минко Стоев Хаджийски

относно дисертационен труд на Дияна Цветанова Добрева-Христова на тема: „Екзистенциална изпълненост и пълноценно човешко функциониране при актьори (Насоки за психологичното консултиране)“, представен за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ в професионално направление: 3.2. „Психология“, научна специалност „Консултативна психология“

Няма съмнение, че психологическото консултиране навлиза все по-осезаемо в практиката на психологическата помощ в различни ситуации и за различни категории и групи нуждаещи се. Същевременно съвременният еклектизъм се нуждае от по-задълбочени изследвания в теоретичен план, относно приложимостта на доказани направления и школи. Това с голяма актуалност и значимост се отнася за Екзистенциално-хуманистичния подход, който не само обяснява базисните причини на човешката проблематика, но дава ценни и в известен смисъл универсални психотерапевтични идеи и предписания. В този смисъл насочването на авторката към една малко изследвана и специфична професионална общност на актьорите е не само интересно, но и необходимо, предвид естеството на тяхната работа и досега им с екзистенциалните феномени на изкуството. Естествено това води до разнопосочни психологични, медицински, лични и социални нагласи – към хората, себе си и живота. Отнесени към конструкта „екзистенциална изпълненост“, те могат да се изследват и използват за разбиране и насочване на психологическата интервенция при нужда. За това считам, че темата е не само дисертабилна, но и съвършено нетривиална. Съдържащата се в труда комплексна презентация на концепцията за пълноценното психическо функциониране и благополучие в континуума на хуманистичните и екзистенциални теории е малко дискутирана в българското психологическо пространство. В предоставената възможност за популяризирането ѝ в социалната и психотерапевтичната практика виждам основният принос на този труд.

Дълбоко мотивирана от идеята да представи един оригинален поглед на екзистенциалната проблематика на една специфична и малко изследвана професионална група, авторката изхожда от теоретична база, която е достатъчно информативна. Включването на теоретични и емпирични постановки на позитивната психология в разбирането и изследването на теоретичните конструкти в личностно-

центрираната теория е удачен и сам по себе си оригинален момент. В този смисъл е и позоваването на теоретичния и методичен подход на Алфрид Ленгле към пътищата и начините за актуализация на човека, за развитие на неговата автономност и за превръщането му в „способен и самодетерминиращ се субект на собствения си живот“.

Самото изследване е издържано перфектно като целенасоченост, постановка и методология. Тук заслужава да се отбележат ясно формулираната *цел и задачи,* съответстващи на замисъла да се проучи влиянието екзистенциалната себереализация (себедистанциране, себетрансценденция, свобода и отговорност) за пълноценното функциониране на хората в актьорската професия. Формулираните четири *хипотези* съдържат допускания за връзката на психичното благополучие с преживяването на стрес, влиянието на социо-демографските фактори и връзката на структурните компоненти на екзистенциалната изпълненост с нивата на стрес в актьорството. Същите са конкретни и обективно верифицируеми с използвания *инструментариум,* който е впечатляващ като специфичност и съответност с изследователските намерения.

Направен е задълбочен статистически и съдържателен *анализ* на получените резултати, общо и по отделните хипотези. Заслужава да се отбележи точното и адекватно таблично и графично онагледяване, което помага за възприемането и разбирането на множеството установени корелативни зависимости.

Изводите са конкретни и свързани с убедителното *потвърждаване* на четирите издигнати хипотези. Тъкмо в тях се съдържат и приносите в теоретичен и практико-приложен план. Заключението, че екзистенциалната изпълненост и нейните компоненти са протективни ресурси и буфер срещу стреса, като същевременно благоприятстват психичното благополучие и устойчивост на професионалните актьори, е важно за насочване на консултативните интервенции при нужда и по принцип.

Приложените публикации, четири на брой са свързани с темата на дисертацията. Специално мога да отбележа адаптацията на методиката „Скала на екзистенция“, което е принос за психодиагностичната практика. Заслужава внимание и разширяването на представата за Третата виенска школа по психотерапия с идеите на екзистенциалната парадигма.

В заключение мога убедено да кажа, че дисертацията на Дияна Цветанова Добрева-Христова е актуален, добре замислен и перфектно изпълнен труд, който има безспорно значение за консултативната практика. Неговото приложение надхвърля изследваната професионална група и може да се приеме в един по-общ консултативен и

психотерапевтичен план. Авторката заслужава присъждането на ОНС „доктор“, за което гласувам категорично положително.

17.11.2023 г. Подпис:

В. Търново / Проф. д-р Минко Хаджийски /